

BIURO TRYBUNAŁU KONSTYTUCYJNEGO
ZESPÓŁ ORZECZNICTWA I STUDIÓW

ZOS-430-35/09

Orzecznictwo sądów konstytucyjnych
wybranych państw europejskich
w przedmiocie przepisów blankietowych w prawie
karnym

- w związku ze sprawą SK 52/08 -

Warszawa, listopad 2009

Spis treści

Wstęp	3
Belgia	4
Czechy	5
Francja	6
Liechtenstein	7
Niemcy	8
Słowenia	13
Turcja	14
Węgry	14

KZ (red.), MN.

Wstęp

W notatce zostało przedstawione orzecznictwo sądów konstytucyjnych w przedmiocie konstytucyjności blankietowych przepisów materialnego prawa karnego. Wskazane zostały przede wszystkim te orzeczenia, w których mowa jest o przepisach blankietowych *sensu stricto*, jak zdefiniował je Trybunał Konstytucyjny w *wyroku z dnia 26 listopada 2003 r., SK 22/02*. W przepisie blankietowym materialnego prawa karnego znamiona czynu zabronionego są określone w innym przepisie niż ten, który znajduje się w ustawie karnej. Przepis blankietowy odwołuje się przy tym w sposób ogólny do przepisów, które już zostały uchwalone i opublikowane, lub do przepisów które dopiero mają być uchwalone i opublikowane w przyszłości.

Posiłkowo zostało również przywołane wybrane orzecznictwo sądów konstytucyjnych dotyczące minimalnego progu określoności przepisów materialnego prawa karnego.

Belgia

Belgijskiemu Sądowi Arbitrażowemu (*Cour d'arbitrage*) przysługuje od dnia 9 marca 2003 roku kompetencja kontroli zgodności przepisów ustaw z postanowieniami tytułu II Konstytucji Belgii.

W wyroku z dnia 20 października 2004 r., sąd orzekł że pojęcie „ilości marihuany do użytku osobistego, któremu nie towarzyszy zakłócanie porządku publicznego lub inne problemy („*une quantité de cannabis à des fins d'usage personnel, qui n'est pas accompagné de nuisances publiques ou d'usage problématique*”) jest nieostre, nie spełnia konstytucyjnych wymagań stawianych normom prawa karnego (precyzji, jasności i przewidywalności). Ponadto Sąd orzekł, że przepis ten nie jest uchwalony z myślą o oddziaływaniu osoby zainteresowanej na jej otoczenie, a wyłącznie odnosi się do jego stanu osobistego. Luz interpretacyjny pozostawiony policji w tym zakresie pomija sytuację psychologiczną, medyczną i społeczną osoby zażywającej marihuanę, jest źródłem niepewności prawnej i jest sprzeczny z zasadą legalizmu na gruncie prawa karnego. Sąd orzekł również, że przesłanka zakłócania porządku publicznego, zdefiniowana między innymi jako posiadanie marihuany w miejscach, do których chodzą niepełnoletni, w celach pobierania nauki, sportowych lub towarzyskich jest tak pojemna, że nie czyni zadość wymaganiom stawianym normie karnej przez konstytucyjną zasadę legalizmu¹.

W wyroku z dnia 22 lipca 2004 r.², Belgijski Sąd Arbitrażowy (*Cour d'arbitrage*) orzekł między innymi, że zasada legalizmu w prawie karnym nie stoi na przeszkodzie temu, żeby ustawa pozostawiała sędziemu pewien luz decyzyjny, ani temu, żeby była elastyczna, tak żeby mogła dotrzymywać kroku zmianom okoliczności faktycznych. Musi przy tym być wystarczająco precyzyjna, jasna i przewidywalna. Sąd orzekł, że ustawa karna musi być sformułowana w taki sposób,

¹ Wyrok z dnia 20 października 2004 roku, Nr 158/2004, CODICES BEL-2004-3-010.

² Wyrok Sądu Arbitrażowego z dnia 22 lipca 2004 roku Nr 136/2004, CODICES BEL-2004-2-007.

żeby każdy mógł być w stanie stwierdzić w momencie dokonywania czynu, czy czyn ten jest karalny. W szczególności Sąd orzekł, że pojęcia szkód urbanistycznych niedopuszczalnych dla sąsiadów („*nuisances urbanistiques inadmissibles pour les voisins*”), a także ciężkie naruszenie istotnych reguł urbanistycznych („*violation grave des règles urbanistiques essentielles*”) nie mają wystarczająco określonej treści normatywnej, aby mogły definiować wykroczenie.

W wyroku z dnia 14 maja 2003 roku³, Sąd orzekł, że ustawodawca może uznać wykorzystanie infrastruktury telekomunikacyjnej za szczególny rodzaj komunikacji, umożliwiający połączenia z wielką liczbą osób mogących znajdować się bardzo daleko od nadawcy komunikatu i unormować nowy typ czynu przestępnego. Jednakże ustawodawca, który uchwała normę karną, opartą na pojęciach nieostrych lub wyjątkowo pojemnych, narusza konstytucyjną zasadę legalizmu na gruncie prawa karnego. Sąd orzekł, że ustawodawca naruszył tę zasadę w szczególności poprzez zdefiniowanie znamion czynu zabronionego za pomocą niejasnych pojęć, takich jak „komunikacja będąca zagrożeniem dla przestrzegania praw” lub „zagrożenie bezpieczeństwa państwa”, a także przez odwoływanie się do klauzul porządku publicznego oraz dobrych obyczajów, które - podobnie jak przesłanka winy nie mogą stanowić samoistnej definicji czynu zabronionego, stwarzając tym samym niedopuszczalną niepewność prawną.

Czechy

W wyroku z dnia 4 września 1992 r.⁴, czeski Sąd Konstytucyjny orzekł, że zgodnie z zasadą demokratycznego państwa prawnego oraz zasadą pewności prawa, normy sankcjonujące oraz zakazujące powinny być sformułowane w ustawie w taki sposób, żeby nie pozostawiały wątpliwości co do istotnej treści normy

³ Wyrok z dnia 14 maja 2003 roku, 69/2003, CODICES BEL-2003-2-006.

⁴ Wyrok z dnia 4 września 1992 roku, Pl. ÚS 5/92, CODICES CZE-1992-S-001.

prawnej. Odnośnie przepisów artykułów 260 i 261 czeskiego kodeksu karnego Sąd orzekł, że przepis ten definiuje wystarczająco znamiona czynu zabronionego propagowania ruchów, co do których może zostać wykazane, że mają na celu naruszanie praw i wolności obywateli oraz ruchów propagujących nienawiść narodową, rasową, klasową lub religijną. Sąd orzekł przy tym, że przykładowe wymienienie w nawiasie faszyzmu i komunizmu nie wskazuje wyraźnie, czy przepis ten automatycznie inkryminuje członków grup tego typu, czy też do wyczerpania znamion czynu zabronionego potrzebne jest dodatkowo wykazanie poparcia dla ruchu. W zakresie, w jakim fragment przepisu umieszczony w nawiasie był źródłem niepewności, ta część przepisu stała w sprzeczności z konstytucyjną zasadą dostatecznego zdefiniowania zachowania karalnego. Na tej podstawie Sąd orzekł niekonstytucyjność fragmentu przepisu umieszczonego w nawiasie.

Francja

W decyzji z dnia 27 lipca 2006 r.⁵ [*Hadopi*], Rada Konstytucyjna orzekła między innymi, że konstytucyjne zasady zrozumiałości i dostępności prawa pociągają za sobą konieczność uchwalania przepisów precyzyjnych oraz unikania niejasnych sformułowań. Wyjątek od tej zasady przewidziany na rzecz programów przeznaczonych do pracy grupowej, oraz przepisy karzące dystrybucję programów służących do nielegalnego ściągania treści z sieci teleinformatycznych nie jest wystarczająco jasny i precyzyjny, żeby sprostać wymaganiom stawianym przez zasadę legalizmu odnoszącą się do czynów przestępnych i kar. Zdaniem Rady, ustawodawca nie mógł również warunkować zastosowania ustawy karnej pojęciem „interoperacyjności”, bez zdefiniowania tego pojęcia w sposób jasny i precyzyjny.

⁵ Decyzja Rady Konstytucyjnej z dnia 27 lipca 2006 roku, 2006-540 DC, CODICES FRA-2006-2-007.

Liechtenstein

W wyroku z dnia 2 października 2006 r.⁶, Sąd Państwowy orzekł niekonstytucyjność przepisu § 159 kodeksu karnego Liechtensteinu. Przepis ten przewidywał odpowiedzialność karną za doprowadzenie do upadłości przedsiębiorstwa na skutek niedochowania należytej staranności (zapożyczenie z austriackiego kodeksu karnego z 1914 roku). Sąd uznał, że przepis ten nie może być stosowany obecnie z uwagi na obecne wymagania życia gospodarczego, które zmieniły się istotnie od momentu wejścia normy w życie. Sposób unormowania znamion czynu zabronionego w kwestionowanym przepisie uniemożliwia stwierdzenie z całą pewnością, czy dane zachowanie je wyczerpuje czy też nie. Zdaniem Sądu, przepis narusza zasadę demokratycznego państwa prawnego, ponieważ na gruncie kwestionowanego przepisu jednostka nie jest wystarczająco chroniona przed arbitralną interpretacją jej zachowania. Naruszone zostały również zasady legalizmu i określoności.

W wyroku z dnia 24 czerwca 2002 r.⁷, Sąd Państwowy orzekł, że zasada legalizmu w prawie karnym znajduje zastosowanie również na gruncie przepisów administracyjnokarnych. Sąd orzekł, że przepisy ustawy o handlu i przemyśle (*Gewerbegesetz*), które stanowiły przedmiot kontroli konstytucyjności, są zbyt liczne i nie są wystarczająco precyzyjne, żeby dana osoba mogła pokierować swoim zachowaniem w przewidziany prawem sposób i rozpoznać, przynajmniej w pewnym stopniu, konsekwencje naruszenia przepisów. Jeśli ustawa zawiera sankcje karne, ale nie ma w niej wskazówek co do tego, jaki jest zespół znamion czynu zabronionego, wówczas ustawa ta narusza zasadę *nulla poena sine lege certa*.

⁶ Wyrok z dnia 2 października 2006 roku, StGH 2006/48, StGH 2006/49, StGH 2006/50, StGH 2006/55; CODICES LIE-2007-1-001.

⁷ Wyrok z dnia 24 czerwca 2002 roku, StGH 2001/49, CODICES LIE-2002-2-002.

Niemcy

Zgodnie z art. 103 ust. 2 Ustawy Zasadniczej, czyn podlega karze tylko wtedy, gdy jego karalność była określona ustawowo przed jego popełnieniem⁸.

W wyroku z dnia 10 kwietnia 1962 roku [*Gesetzesgebundenheit im Strafrecht*]⁹, Federalny Sąd Konstytucyjny (dalej: FSK) orzekł, że art. 103 ust. 2 Ustawy Zasadniczej dotyczy nie tylko ustawy w znaczeniu formalnym, ale również rozporządzenia spełniające przesłanki z art. 80 Ustawy Zasadniczej (treść, cel i zakres udzielonego upoważnienia, podstawa prawna, dalsze przeniesienie upoważnienia). Ustawodawca musi sformułować niedwuznacznie upoważnienie do zagrożenia karą, a treść, cel i zakres upoważnienia zakreślić w taki sposób, żeby wymagania co do karalności oraz rodzaj kary były dla obywatela przewidywalne już z samego upoważnienia, a nie dopiero z wydanego na podstawie ustawy rozporządzenia¹⁰.

W postanowieniu z dnia 25 lipca 1962 r. [*Blankettstrafgesetz*]¹¹, FSK orzekł, że to, co ma być karalne, powinno być zgodnie z art. 103 ust. 2 w zw. z art. 80 ust. 1 zd. 2 oraz – jeśli w grę wchodzi kara pozbawienia wolności – z art. 104 ust. 1 zd. 1 Ustawy Zasadniczej, określone przez ustawodawcę na tyle wyraźnie, że możliwe wypadki karalności powinny być przewidywalne już na podstawie ustawy, a nie dopiero na podstawie rozporządzenia. Jeśli jednak znamiona czynu zabronionego, unormowanego w blankietowym przepisie prawa karnego uzupełnione są przez przepisy innej ustawy, wówczas ustawodawca blankietowego przepisu karnego może poprzestać na wskazaniu normy uzupełniającej. Jeśli jednak normą uzupełniającą przepis blankietowy jest przepis rozporządzenia, takie wskazanie nie wystarcza, a wymagania co do karalności oraz rodzaju i wymiaru kary muszą być

⁸ Konstytucja Niemiec. Wydawnictwo Sejmowe, Warszawa 2008,

⁹ Wyrok FSK z dnia 10 kwietnia 1962 roku, BVerfGE 14, 174; 2 BvR 15/62.

¹⁰ Tłumaczenie własne („Gesetze im Sinne des Art. 103 Abs. 2 GG sind nicht nur Gesetze im formellen Sinne, sondern auch Rechtsverordnungen, die im Rahmen von Ermächtigungen ergangen sind, die den Voraussetzungen des art. 80 Abs. 1 GG genügen. (...) Der Gesetzgeber muß die Ermächtigung zur Strafandrohung unzweideutig aussprechen und dabei Inhalt, Zweck und Ausmaß der Ermächtigung so genau umreißen, daß die Voraussetzungen der Strafbarkeit und die Art der Strafe für den Bürger schon aus der Ermächtigung und nicht erst aus der auf sie gestützten Verordnung voraussehbar sind“.).

¹¹ Postanowienie z dnia 25 lipca 1962 roku, BVerfGE 14, 245; 2 BvL 4/62.

opisane wystarczająco wyraźnie w ustawie zawierającej przepis blankietowy lub w innym przepisie ustawowym, do którego odnosi się blankietowa ustawa karna¹².

W postanowieniu z dnia 8 maja 1974 r. [*Mineralölsteuergesetz*]¹³ FSK orzekł, że przepisy blankietowe prawa karnego są zgodne z konstytucyjnym nakazem określoności z art. 103 ust. 2 Ustawy Zasadniczej, jeśli możliwe wypadki karalności dają się przewidzieć już na podstawie ustawy. Ustawodawca może się przy tym posłużyć odwołaniem do uzupełniającej normy ustawowej, ale również w tym wypadku wymagania co do karalności muszą być dokładnie opisane w ustawie blankietowej lub w innej ustawie. Ustawodawca może przekazać organowi wydającemu rozporządzenie jedynie bliższą specyfikację stanu faktycznego¹⁴.

W postanowieniu z dnia 17 stycznia 1978 r. [*Bestimmtheitsgebot*]¹⁵, FSK orzekł między innymi, że adresat normy karnej musi być w stanie przewidzieć na podstawie regulacji ustawowej, czy zachowanie jest karalne, w wypadkach granicznych ryzykuje bowiem poniesienie kary. Jest to możliwe, jeśli w pierwszej kolejności miarodajne jest zrozumiałe dla adresata brzmienie słowne ustawowych przesłanek karalności. Jeśli interpretacja znamion ustawowych czynu zabronionego wykracza poza rozpoznawalne znaczenie słowne przepisu i prowadzi do wniosku,

¹² Tłumaczenie własne („Was strafbar sein soll, muß allerdings nach Art. 103 Abs. 2 in Verbindung mit Art. 80 Abs. 1 Satz 2 und – soweit Freiheitsstrafe angedroht wird – nach Art. 104 Abs. 1 Satz 1 GG vom Gesetzgeber so deutlich bestimmt werden, daß die möglichen Fälle der Strafbarkeit schon auf Grund des Gesetzes und nicht erst auf Grund einer Rechtsverordnung vorausgesehen werden können. Wird daher der Straftatbestand eines Blankettstrafgesetzes durch ein anderes Gesetz ergänzt, dann kann es der Gesetzgeber des Blankettstrafgesetzes bei einer Verweisung auf die ausfüllende Norm bewenden lassen. Erfolgt die Ergänzung eines Blankettstrafgesetzes jedoch durch eine Rechtsverordnung, so genügt eine derartige Verweisung allein nicht; vielmehr müssen zugleich die Voraussetzungen der Strafbarkeit sowie Art und Maß der Strafe im Blankettstrafgesetz selbst oder in einer anderen gesetzlichen Vorschrift, auf die das Blankettstrafgesetz Bezug nimmt, hinreichend deutlich umschrieben werden”).

¹³ Postanowienie z dnia 8 maja 1974 roku, BVerfGE 37, 201; 2 BvR 636/72.

¹⁴ Tłumaczenie własne („Blankettstrafgesetze genügen dem in Art. 103 Abs. 2 GG verankerten Bestimmtheitsgebot nur dann, wenn sich die möglichen Fälle der Strafbarkeit schon aufgrund eines Gesetzes voraussehen lassen. Dabei kann sich der Gesetzgeber einer Verweisung auf eine ausfüllende Gesetzesnorm bedienen. Aber auch in diesem Falle müssen die Voraussetzungen der Strafbarkeit entweder im Blankettstrafgesetz selbst oder in einem anderen, in Bezug genommenen Gesetz hinreichend deutlich umschrieben sein (...). Der Gesetzgeber darf dem Ordnungsgeber nur die nähere Spezifizierung des Tatbestandes überlassen.“).

¹⁵ Postanowienie z dnia 17 stycznia 1978 roku, BVerfGE 47, 109; 1 BvL 13/76.

że zachowanie wyczerpuje znamiona czynu zabronionego, nie może to obciążać obywatela¹⁶.

W postanowieniu z dnia 6 maja 1987 r. [*Verwaltungsakzessorietät im Umweltstrafrecht*]¹⁷, FSK orzekł, że przepis art. 103 ust. 2 Ustawy Zasadniczej służy dwóm celom: z jednej strony, gwarantuje konstytucyjną ochronę adresata normy karnej; zgodnie z tym przepisem, każdy powinien być w stanie przewidzieć, które zachowanie jest zakazane i zagrożone karą. Z drugiej strony przepis art. 103 ust. 2 Ustawy Zasadniczej stanowi gwarancję, że ustawodawca sam decyduje o karalności, w sposób abstrakcyjno-generalny, uniemożliwiając władzy wykonawczej i sądowniczej określenie normatywnych przesłanek karalności. Ustawodawca powinien przy tym określić przesłanki karalności tym precyzyjniej, im cięższa kara jest przewidziana. Nakazu określoności ustawy karnej nie należy przeceniać w tym znaczeniu, że zbyt sztywne i kazuistyczne ustawy mogą nie sprostać zmianie stosunków lub odrębnościom danego wypadku¹⁸.

W postanowieniu z dnia 1 grudnia 1992 roku [*Versammlungsauflösung*]¹⁹, FSK orzekł, że ustawodawca może przewidzieć, że naruszenie zarządzenia organu (tu: o rozwiązaniu zgromadzenia publicznego) może być zagrożone karą, mimo braku

¹⁶ Tłumaczenie własne („Aber der Normadressat muß jedenfalls im Regelfall anhand der gesetzlichen Regelung voraussehen können, ob ein Verhalten strafbar ist; in Grenzfallen geht er dann für ihn erkennbar das Risiko einer Bestrafung ein. Beides ist nur möglich, wenn in erster Linie der für den Adressaten verstehbare Wortlaut des gesetzlichen Straftatbestandes maßgebend ist. Führt erst eine über den erkennbaren Wortsinn der Vorschrift hinausgehende Interpretation zu dem Ergebnis der Strafbarkeit eines Verhaltens, so kann dies nicht zu Lasten des Bürgers gehen”).

¹⁷ Postanowienie z dnia 6 maja 1987 roku, BVerfGE 75, 329; 2 BvL 11/85.

¹⁸ Tłumaczenie własne („Art. 103 Abs. 2 GG enthält – neben dem hier nicht zu erörternden Rückwirkungsverbot – die Verpflichtung des Gesetzgebers, die Voraussetzungen der Strafbarkeit so konkret zu umschreiben, dass Tragweite und Anwendungsbereich der Straftatbestände zu erkennen sind und sich durch Auslegung ermitteln lassen (...). Diese Verpflichtung dient einem doppelten Zweck. Es geht einerseits um den rechtsstaatlichen Schutz des Normadressaten: Jedermann soll vorhersehen können, welches Verhalten verboten und mit Strafe bedroht ist (...). Art. 103 Abs. 2 GG hat insofern freiheitsgewährleistende Funktion. Andererseits soll sichergestellt werden, daß der Gesetzgeber selbst abstrakt-generell über die Strafbarkeit entscheidet. Insoweit enthält Art. 103 Abs. 2 einen strengen Gesetzesvorbehalt, der es der vollziehenden und der rechtsprechenden Gewalt verwehrt, die normativen Voraussetzungen einer Bestrafung festzulegen (...). Der Gesetzgeber muß die Strafbarkeitsvoraussetzungen allerdings um so genauer festlegen und präziser bestimmen, je schwerer die von ihm angedrohte Strafe ist. Das Gebot der Bestimmtheit des Gesetzes darf indes auch dann nicht übersteigert werden; die Gesetze würden sonst zu starr und kasuistisch und könnten dem Wandel der Verhältnisse oder der Besonderheit des Einzelfalles nicht mehr gerecht werden. Diese Gefahr läge nahe, wenn der Gesetzgeber stets jeden Straftatbestand bis ins letzte ausführen müßte.”).

¹⁹ Postanowienie z dnia 1 grudnia 1992 roku, BVerfGE 87, 399; 1 BvR 88, 576/91.

zgodności z prawem zarządzenia przy wykonaniu kary. Jednakże decyzji ustawodawcy o utrzymaniu karalności naruszeń zarządzenia o rozwiązaniu zgromadzenia bez brania pod uwagę zgodności z prawem zarządzenia nie można wywnioskować, również po wzięciu pod uwagę materiałów legislacyjnych. W tych okolicznościach karalność musi się ograniczyć do przypadków naruszeń zarządzeń zgodnych z prawem²⁰.

W postanowieniu z dnia 10 czerwca 1997 r. [*DDR-Botschafter*]²¹, FSK orzekł między innymi, że klauzule generalne lub pojęcia nieokreślone w prawie karnym nie mogą być kwestionowane na gruncie prawa konstytucyjnego, jeśli za pomocą zwykłych metod wykładni można ustalić wiarygodną podstawę wykładni i zastosowania normy lub jeśli norma przejmuje utrwalone orzecznictwo i na podstawie tego orzecznictwa zostaje wystarczająco dookreślona²².

W postanowieniu z dnia 9 października 2000 r. [*Arzneimittelgroßhandelsunternehmen*]²³, FSK orzekł, że art. 103 ust. 2 Ustawy Zasadniczej nie stoi na przeszkodzie, żeby ustawodawca ustanawiał przepisy blankietowe, wymagające dopełnienia przez inne ustawy lub akty podustawowe. Ustawodawca może również zastrzec sankcje za naruszenie obowiązków administracyjnych oraz za naruszenia zarządzeń organów administracyjnych, aby w ten sposób ukształtować obowiązek posłuszeństwa. Zgodne z Ustawą Zasadniczą mogą być nawet blankietowe zespoły znamion czynu przestępnego wypełnione treścią dopiero przez przepisy prawa administracyjnego. Jeśli ustawa karna jest

²⁰ Tłumaczenie własne („Zwar ist es dem Gesetzgeber nicht von vornherein verwehrt, Widersetzlichkeit gegen behördliche Anordnungen unter Strafe oder Buße zu stellen, ohne dass es für deren Verhängung auf die Rechtmäßigkeit der Anordnung ankäme (...). Eine gesetzgeberische Entscheidung, Zuwiderhandlungen gegen Auflösungsverfügungen ohne Rücksicht auf deren Rechtmäßigkeit zu ahnden, ist jedoch, wie dargelegt, der Norm auch unter Berücksichtigung der Gesetzesmaterialien nicht unzweideutig zu entnehmen. Unter diesen Umständen darf die Ahndung nicht im Weg der Auslegung auf Fälle rechtswidriger Versammlungsaufösungen ausgedehnt werden, sondern muß sich auf Verstöße gegen rechtmäßige Auflösungsverfahren beschränken“).

²¹ Postanowienie z dnia 10 czerwca 1997 roku, BVerfGE 96,68; 2 BvR 1516/96.

²² Tłumaczenie własne („Generalklauseln oder unbestimmte, wertausfüllungsbedürftige Begriffe sind im Strafrecht jedenfalls dann verfassungsrechtlich nicht zu beanstanden, wenn die Norm mit Hilfe der üblichen Auslegungsmethoden eine zuverlässige Grundlage für ihre Auslegung und Anwendung bietet oder sie eine gefestigte Rechtsprechung übernimmt und damit aus dieser Rechtsprechung hinreichende Bestimmtheit gewinnt“). Podobną argumentacją posłużył się sąd w postanowieniu z dnia 26 kwietnia 2000 roku, 2 BvR 1881/99; 2 BvR 1892/99.

²³ Postanowienie z dnia 9 października 2000 roku, 1 BvR 1627/95.

napisana w ten sposób, że jej treść ma być uzupełniona postanowieniami aktów administracyjnych, wówczas ustawa powinna określić typ i zakres regulacji aktów administracyjnych tak daleko, jak naruszenie odpowiedniego obowiązku zachowania jest zagrożone karą. Uzupełniający akt administracyjny musi przy tym sam być wystarczająco dookreślony²⁴.

W wyroku z dnia 20 marca 2002 r. [*Vermögensstrafe*]²⁵, FSK orzekł między innymi, że Ustawa Zasadnicza zobowiązuje ustawodawcę do określenia granic karalności. Nie może on przekazać tej kompetencji innym władzom państwowym, w szczególności sędziom w sprawach karnych. Nakaz określoności jest wskazówką zarazem dla ustawodawcy karnego, jak i ograniczeniem działania dla sędziego w sprawach karnych. Z tego powodu art. 103 ust. 2 Ustawy Zasadniczej nie dopuszcza ulepszenia niedookreślonej ustawy przez sędziego w sprawach karnych. Znamiona czynu zabronionego oraz warunki wykonania kary muszą sobie wzajemnie odpowiadać w sprawiedliwy sposób, a kara wymierzona w danym wypadku musi być w zgodnym z prawem stosunku do ciężaru popełnionego czynu oraz do stopnia winy sprawcy. Ponieważ czyny przestępne różnią się co do towarzyszących im przesłanek dotyczących winy i bezprawności, sędzi musi być pozostawiona możliwość dostosowania wymierzonej przez niego kary do tych okoliczności. Nie może być on zmuszony przez sztywne ustawowe zagrożenie karą do wymierzenia kary, która w jego przekonaniu nie odpowiada winie i bezprawności czynu popełnionego przez sprawcę²⁶.

²⁴ Tłumaczenie własne („Art. 103 Abs. 2 GG hindert den Gesetzgeber nicht, Blankettgesetze zu schaffen, die der Ausfüllung durch andere Gesetze oder untergesetzliche Regelwerke bedürfen (...). Auch darf der Gesetzgeber verwaltungsrechtliche Pflichten und verwaltungsbehördliche Anordnungen mit Strafen oder Geldbußen bewehren, um auf diese Weise der Gehorsamspflicht Nachdruck zu verleihen. Selbst Blanketttatbestände, die erst durch verwaltungsrechtliche Vorschriften ausgefüllt werden, können mit dem Grundgesetz vereinbar sein. (...) Ist ein Strafgesetz darauf angelegt, durch Verwaltungsakte ausgefüllt zu werden, so hat das Gesetz Typus und Regelungsumfang der Verwaltungsakte jedenfalls so weit festzulegen, wie der Verstoß gegen die entsprechende Verhaltenspflicht strafbewehrt sein soll. Darüber hinaus muss auch der die gesetzliche Regelung ausfüllende Verwaltungsakt in seinem konkreten Regelungsgehalt hinreichend bestimmt sein.”).

²⁵ Wyrok z dnia 20 marca 2002 roku, BVerfGE 105, 135; 2 BvR 794/95.

²⁶ Tłumaczenie własne („Die Legislative ist von Verfassungs wegen verpflichtet, die Grenzen der Strafbarkeit selber zu bestimmen; sie darf diese Entscheidung nicht anderen staatlichen Gewalten, etwa der Strafjustiz, überlassen. Das Bestimmtheitsgebot ist also Handlungsanweisung an den Strafgesetzgeber und Handlungsbegrenzung für den Strafrichter zugleich. Aus diesem Grunde versagt Art. 103 Abs. 2 GG es dem

W postanowieniu z dnia 19 czerwca 2007 r. [Blankettordnungswidrigkeitengesetz]²⁷, FSK zacytował swoje dotychczasowe orzecznictwo, poza tym zdaniem sądu przepis blankietowy prawa wykroczeniowego spełnia konstytucyjne wymagania przepisu art. 103 ust. 2 Ustawy Zasadniczej, jeśli norma blankietowa dokładnie opisuje i odgranicza możliwą treść i przedmiot regulacji, która ma ją uzupełnić²⁸.

Słowenia

W wyroku z dnia 21 marca 1996 r.²⁹, Sąd Konstytucyjny Słowenii orzekł, że wybrane przepisy ustawy o zwalczaniu nielegalnego handlu, o zabronionej spekulacji oraz o sabotażu gospodarczym są sprzeczne z podstawowymi zasadami uznanymi przez narody cywilizowane oraz z Konstytucją, ponieważ nie brały pod uwagę istotnego elementu przestępności czynu, czyli niebezpiecznego charakteru czynu dla społeczności. Pociągało to za sobą arbitralne stosowanie ustawy i stanowiło naruszenie różnych praw człowieka i podstawowych wolności.

Ustawa pozostawiała swobodę sądom co do ustalenia, w niektórych wypadkach zachowań sprzecznych z prawem, czy miało miejsce przestępstwo czy wykroczenie. Ustawa nie definiowała również w sposób jasny pojęć „nielegalnego

Strafrichter auch, ein unbestimmtes Gesetz von sich selbst aus nachzubessern (...). Daraus folgt nicht nur, dass gesetzlicher Tatbestand und Strafraumen, gemessen an der Gerechtigkeit, einander entsprechen müssen, sondern auch, dass die im Einzelfall verhängte Strafe in einem gerechten Verhältnis zur Schwere der Tat und zum Maß der Schuld des Täters zu stehen hat (...). Da Straftaten regelmäßig nach dem Grad des Verschuldens und nach der Schwere des Unrechts verschieden sind, muss dem Richter grundsätzlich die Möglichkeit belassen werden, die von ihm verhängte Strafe diesen Unterschieden anzupassen. Er darf nicht durch eine zu starre gesetzliche Strafandrohung gezwungen sein, eine Strafe zu verhängen, die nach seiner Überzeugung Unrecht und Schuld des Täters nicht entspräche.“).

²⁷ Postanowienie z dnia 19 czerwca 2007 roku, 1 BvR 1290/05.

²⁸ Tłumaczenie własne („*Sie ist ein Blankettordnungswidrigkeitengesetz, das durch Verordnungen ausgefüllt werden soll. Eine solche Vorschrift genügt nur dann Art. 103 Abs. 2 GG, wenn die möglichen Fälle der Ordnungswidrigkeit schon aufgrund des Gesetzes vorausgesehen werden können und die Voraussetzungen der Ordnungswidrigkeit sowie Art und Maß der Sanktion im Blankettordnungswidrigkeitengesetz selbst hinreichend deutlich umschrieben werden (...) Hierzu gehört, dass die Blankettnorm die Regelungen, die zu ihrer Ausfüllung in Betracht kommen und die dann durch sie bewahrt werden, sowie deren möglichen Inhalt und Gegenstand genügend deutlich bezeichnet und abgrenzt (...)*“).

²⁹ Wyrok z dnia 21 marca 1996 roku, U-I-67/94, CODICES SLO-1996-2-006.

handlu”, „zabronionej spekulacji”, ani „sabotażu gospodarczego”. Zdaniem Sądu, poza przypadkiem, w którym dla ustawodawcy jest niemal niemożliwe uregulowanie abstrakcyjnego pojęcia, będącego znamieniem czynu zabronionego, odwoływanie się do analogii z prawa (*analogia iuris*) jest nie do pogodzenia z zasadą legalizmu.

Turcja

W wyroku z dnia 18 października 2007 r.³⁰, turecki Sąd Konstytucyjny orzekł, że każde ograniczenie prawa do podróżowania z powodu zaległości podatkowych lub innych zobowiązań względem państwa musi być jasno zdefiniowane w ustawie. W razie braku takiej definicji, ograniczenie jest sprzeczne z Konstytucją. W kwestionowanym przepisie cel regulacji oraz środki, za pomocą jakich ma on być osiągnięty nie są wskazane w przejrzysty, jasny i konkretny sposób i nie ma między nimi związku racjonalnego. Ponieważ w tym wypadku nie zostały spełnione wymagania, jakie ograniczeniom praw podstawowych stawia zasada proporcjonalności, Sąd zarządził uchylenie kwestionowanej normy, a także podobnych norm zawartych w ustawach nr 4389 i 5411.

Węgry

W wyroku z dnia 13 grudnia 2004 r.³¹, Sąd Konstytucyjny Węgier orzekł, że wyrażenia „przy okazji bieżącego używanie narkotyków” oraz „na użytek osobisty”, występujące w węgierskim kodeksie karnym, są pojęciami prawnymi nieostrymi, sprzecznymi z konstytucyjną zasadą demokratycznego państwa prawnego,

³⁰ Wyrok z dnia 18 października 2007 roku, E.2007/4, K.2007/81; CODICES TUR-2007-3-005.

³¹ Wyrok z dnia 13 grudnia 2004 roku, 54/2004, CODICES HUN-2004-3-009.

ponieważ na podstawie wyrażenia „bieżące używanie” nie można stwierdzić, o jaki poziom użycia chodzi. Podobnie wyrażenie „na użytek osobisty” jest niejasne i nie pozwala na określenie, czy chodzi o jednorazowe użycie narkotyków, czy też o użycie regularne, w tym samym miejscu lub otoczeniu osobistym, czy też w różnych miejscach i w różnym otoczeniu. Nie wiadomo, czy w wypadku użycia regularnego należy sumować zawartość substancji czynnych, lub czy poszczególne przypadki użycia jednorazowego oceniać przez pryzmat przepisów o ciągu czynów zabronionych. Niejasność, jaką wprowadzają te przepisy może być źródłem dyskryminacji ze strony organów ścigania (*entités juridiques*), ponadto kwestionowane przepisy naruszają zasadę legalizmu i pewności prawa.

W wyroku z dnia 21 maja 1999 r.³², Sąd orzekł, że przepis węgierskiego kodeksu karnego, sankcjonujący każdy czyn polegający na podburzaniu społeczeństwa do nienawiści przeciwko narodowi węgierskiemu, lub jakiegokolwiek grupie narodowej, etnicznej, rasowej lub innej, narusza konstytucyjną zasadę pewności prawa, ponieważ przepis ten nie jest jasno i wyraźnie zdefiniowany. Sąd orzekł niekonstytucyjność przepisu z uwagi na naruszenie zasady demokratycznego państwa prawnego oraz zasady bezpieczeństwa prawnego, ponadto przepis ten zdaniem Sądu ograniczał niepotrzebnie i w sposób nieproporcjonalny konstytucyjnie gwarantowaną swobodę wypowiedzi.

³² Wyrok z dnia 21 maja 1999 roku, 12/1999, CODICES HUN-1999-3-003.